

Το σύστημα ανάγνωσης παλαιοδιαθηκικών περικοπών στο βιβλίο του Τριωδίου (1ο Μέρος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Image not found or type unknown

Η Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή συνιστά την ιερότερη και συντηρητικότερη περίοδο του λειτουργικού έτους. Ανάμεσα στα αρχαία τελετουργικά έθη που συναντώνται κατά την περίοδο αυτή βρίσκουμε και ένα ιδιότυπο σύστημα ανάγνωσης περικοπών από βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης. Τα παλαιοδιαθηκικά αναγνώσματα συνιστούσαν έως και τον Ζ' αιώνα δομικό στοιχείο του πρώτου μέρους της Θείας Λειτουργίας, κοινώς ονομαζόμενου ως «Λειτουργία του Λόγου». Κατά τη διάρκειά της αναγιγνώσκονταν τρία αναγνώσματα, ένα παλαιοδιαθηκικό και δύο καινοδιαθηκικά, δηλαδή το αποστολικό και το ευαγγελικό. Από τον Η' αιώνα η παλαιοδιαθηκική περικοπή μετατίθεται κατά μοναχική επίδραση στην ακολουθία του Εσπερινού.

Η χρήση της Παλαιάς Διαθήκης στη σύγχρονη εκκλησιακή λατρεία είναι ιδιαίτερα εμφανής κατά την περίοδο του Τριωδίου, τόσο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, όσο και της Μεγάλης Εβδομάδας. Αυτό οφείλεται στο αρχαίο λειτουργικό έθος να αναγιγνώσκεται κατά τις ημέρες αυτές ολόκληρη η Παλαιά Διαθήκη. Σπάργανο αυτής της ευλαβούς συνήθειας αποτελεί το σημερινό σύστημα ανάγνωσης των παλαιοδιαθηκικών περικοπών. Έναντι της παλαιάς ανάγνωσης ολόκληρης της Παλαιάς Διαθήκης, αναγιγνώσκονται πλέον μόνο συγκεκριμένα βιβλία, άλλα σχεδόν ολόκληρα (Γένεσις, Παροιμίες), ενώ άλλα κατ' εκλογή (Έξοδος, Ιώβ). Σε κάθε περίπτωση αναγιγνώσκεται η αρχή κατά την πρώτη ημέρα της ανάγνωσης τους και το τέλος κατά την τελευταία ημέρα που αυτά αναγιγνώσκονται.

Το σύστημα ανάγνωσης των παλαιοδιαθηκικών περικοπών περιλαμβάνει βιβλία και από τις τρεις ομάδες της Παλαιάς Διαθήκης. Από τα Ιστορικά Βιβλία συναντούμε τα: Γένεσις, Έξοδος, Ιησού του Ναυή, Βασιλειών Γ' και Δ', από τα Προφητικά τις προφητείες Ησαΐου, Ιεζεκιήλ, Ιωήλ, Ζαχαρίου, Ιερεμίου, Ιωνά, Σοφονίου και Δανιήλ, και από τα Ποιητικά - Διδακτικά τα βιβλία Παροιμιών Σολομώντος και Ιώβ.

Οι παλαιοδιαθηκικές περικοπές συναντώνται ως επί το πλείστον στην ακολουθία του Εσπερινού όλων των ημερών της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και της Μεγάλης Εβδομάδας. Συγκεκριμένα, παλαιοδιαθηκικές περικοπές υπάρχουν στον Εσπερινό της Τετάρτης και Παρασκευής της προπαρασκευαστικής για την Τεσσαρακοστή εβδομάδας της Τυρινής. Την μεν Τετάρτη αναγιγνώσκεται περικοπή από τον προφήτη Ιωήλ, ενώ την Παρασκευή από την προφητεία Ζαχαρίου. Καθ' όλη τη διάρκεια της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, από την Καθαρά Δευτέρα έως την Παρασκευή της Στ' Εβδομάδας των Νηστειών, αναγιγνώσκονται δύο περικοπές, μία από το βιβλίο της Γενέσεως και μία από τις Παροιμίες Σολομώντος. Ανάλογα, κατά τη Μεγάλη Εβδομάδα έως και τον Εσπερινό της Μεγάλης Παρασκευής αναγιγνώσκονται περικοπές από το βιβλίο της Εξόδου και του Ιώβ. Τη Μεγάλη Πέμπτη και τη Μεγάλη Παρασκευή αναγιγνώσκεται επιπρόσθετα και περικοπή από το βιβλίο του Ησαΐου.

Ο Εσπερινός του Μεγάλου Σαββάτου αποτελεί το αποκορύφωμα της ανάγνωσης παλαιοδιαθηκικών περικοπών. Κατά τη διάρκειά του αναγιγνώσκονται δεκαπέντε περικοπές. Αυτές προέρχονται από τα βιβλία της Γένεσης (Α', Ι'), της Εξόδου (Γ', Στ'), του Ιησού του Ναυή (Ε'), των Βασιλειών Γ' (Η') και Δ' (ΙΒ') και των προφητών Ησαΐου (Β', Θ', ΙΑ', ΙΓ'), Δανιήλ (ΙΕ'), Ιερεμίου (ΙΔ'), Ιωνά (Δ') και Σοφονίου (Ζ'). Στο σύγχρονο ενοριακό τυπικό αναγιγνώσκονται οικονομικά μόνο τρία, δηλαδή τα κατά την αρχική σειρά πρώτο (Γεν. Α', 1-13), τέταρτο (Ιωνά Α'-Δ') και

δέκατο πέμπτο (Δαν. Γ', 1-23 και Ύμνος των Τριών Παίδων 1-33). Το αρχικό πλήθος των περικοπών οφείλεται στην κάλυψη του λειτουργικού κενού που δημιουργείται εξαιτίας της βάπτισης των κατηχουμένων στο βαπτιστήριο του ναού. Ομοίως εξηγείται και το πλήθος των παλαιοδιαθηκικών αναγνώσμάτων του Εσπερινού της παραμονής των Χριστουγέννων (οκτώ αναγνώσματα) και των Θεοφανείων (δεκατρία αναγνώσματα).

Εκτός από τη χρήση της Παλαιάς Διαθήκης στην εσπερινή ακολουθία, παλαιοδιαθηκικά αναγνώσματα συναντούμε και στην ακολουθία της Έκτης Ώρας των αντιστοίχων ημερών. Αναλογικά, κατά την Έκτη Ώρα της Τετάρτης της Τυρινής αναγιγνώσκεται περικοπή από το βιβλίο του Ιωήλ, την Παρασκευή της Τυρινής από το βιβλίο του Ζαχαρίου, τις καθημερινές της Μεγάλης Τεσσαρακοστής από το βιβλίο του Ησαΐου, τις τρεις πρώτες ημέρες της Μεγάλης Εβδομάδας από το βιβλίο του Ιεζεκιήλ. Το αντίστοιχο ανάγνωσμα της Μεγάλης Πέμπτης και του Μεγάλου Σαββάτου προσαρτάται στο τέλος του όρθρου της ημέρας, λόγω της παράλειψης τέλεσης των ωρών κατά τις ημέρες αυτές. Το παλαιοδιαθηκικό ανάγνωσμα της Έκτης Ώρας συνιστά κατάλοιπο της παλαιάς ακολουθίας της Τριθέκτης του ασματικού-ενοριακού τυπικού, το οποίο σταδιακά περιήλθε σε αχρησία. Όμως, η βιβλική περικοπή παρέμεινε στην τέλεση της Τριθέκτης του μοναστικού τυπικού, δηλαδή της συνημμένης τέλεσης της Τρίτης και Έκτης Ώρας. Συνεκδοχικά, το ανάγνωσμα εντάχθηκε στην ακολουθία της Έκτης Ώρας.

Ακόμη, παλαιοδιαθηκικές περικοπές συναντούμε στις ακολουθίες των Μεγάλων και Βασιλικών Ωρών της Μεγάλης Παρασκευής. Έτσι, στην Πρώτη Ώρα αναγιγνώσκεται περικοπή από το βιβλίο του Ζαχαρίου, στην Τρίτη και Έκτη Ώρα από το βιβλίο του Ησαΐου και στην Ενάτη Ώρα από το βιβλίο του Ιερεμίου.

[Συνεχίζεται]